

ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЗРІЛОСТІ КОРПОРАТИВНОЇ АРХІТЕКТУРИ ГОСПОДАРСЬКОГО ТОВАРИСТВА

*О.М. Кріцак*¹

*¹ аспірант кафедри обліку і фінансів, НТУ «ХПІ», Харків, Україна
lkritsak@yahoo.com*

Сучасна наукова думка приділяє багато уваги пошуку шляхів підвищення ефективності господарювання підприємств. Такі шляхи знаходять прояв у різних сферах: пошук нових ринків збуту, зміна стратегії, покращення технології, економія витрат, реінжиніринг бізнес-процесів тощо. Слід окремо звернути увагу, що реалізація кожного з перелічених шляхів вимагає певних витрат. Враховуючи загальновідомий факт наявності порівняно високої віддачі від підвищення організаційного рівня управління підприємством, доречним бачиться й проблему зростання ефективності діяльності розглядати через концепт корпоративної архітектури. У даному випадку під корпоративною архітектурою слід розуміти загальну бізнес-модель підприємства, в якій заздалегідь визначено принципи діяльності, обрані продукти, виробничі процеси, політики діяльності, організаційну культуру, обрані технології тощо. Описане розуміння архітектури в цілому відповідає стандартам її опису та моделювання, таким як, наприклад, BIZBOK («Business Architecture Body of Knowledge» від гільдії бізнес-архітекторів) [1] та TOGAF («The Open Group Architecture Framework») [5]. Зазначені стандарти доволі повно описують дизайн ключових сфер діяльності підприємства. Разом з тим, з огляду на значне поширення корпоративної форми організації відносин власності, пропонується додати до елементів даних стандартів параметри розподілу корпоративного контролю та реалізації корпоративних відносин. Подальше викладення матеріалу буде орієнтоване на господарські товариства.

В рамках існування таких товариств виникають різного роду корпоративні конфлікти, пов'язані з розбіжностями у поглядах на шляхи розвитку з боку різних стейхолдерів. Метою формування моделі корпоративної архітектури є як раз узгодження різних за спрямуванням інтересів суб'єктів корпоративного контролю. Ситуації такого співпадіння або не співпадіння інтересів щодо шляхів розвитку господарського товариства пропонується визначати через призму концепту зрілості корпоративної архітектури господарського товариства.

В загальному випадку концепт зрілості застосовують відносно бізнес-процесів підприємства, розуміючи під нею ступінь задоволення процесом вимог щодо визначеності, керованості, вимірності, масштабованості та результативності. Існуючі моделі оцінювання зрілості бізнес-процесів визначають різні шкали та різні напрями для оцінювання. Найбільш поширеними серед таких моделей є загальна модель зрілості інноваційних процесів («Innovation Capability Maturity Model») [2] та інтеграційна модель зрілості процесів розробки програмного забезпечення («Capability Maturity Model Integration») [3]. Моделі зрілості процесів зафіксовані навіть на рівні стандартів, як-то ISO 15504 [4]. Такі моделі прямо не можна використати для оцінювання рівня зрілості корпоративної архітектури. Потребує зміни розуміння змісту концепту зрілості архітектури та розширення напрямів оцінювання. Інструментарій та методи оцінювання при цьому можна залишити незмінними при певному коригуванні.

Якщо зрілість процесів орієнтується на параметри управління, то зрілість корпоративної архітектури пропонується орієнтувати на оптимізацію цінності, яку створює господарське товариство, у зв'язку з оптимізацією розподілу корпоративного контролю та оптимізацією систем, що забезпечують рух цінності за життєвим циклом. Тобто зрілість корпоративної архітектури є результатом багатофакторної оптимізації за унікальними з точки зору реалізації стратегії господарського товариства критеріями. Оцінювання зрілості корпоративної архітектури з заданої точки зору полягає у встановленні окремих рівнів розвитку та ефективності реалізації елементів архітектури (елементи обираються з наявних референтних переліків) та ступеню узгодження елементів архітектури один з одним.

Так, наприклад, бізнес-процеси виступають ключовим елементом архітектурної мета-моделі TOGAF. Наявні моделі оцінювання зрілості виступають лише окремою складовою процесу оцінювання зрілості архітектури, оскільки бізнес-процеси мають сприяти реалізації бізнес-спроможностей господарського товариства. Такі бізнес-спроможності, згідно TOGAF також виступають елементом архітектури. Відповідно високий рівень зрілості архітектури передбачатиме, що бізнес-спроможності господарського товариства ідентифіковано, всі вони пов'язані з відповідними бізнес-процесами та практиками їх реалізації, навколо бізнес-процесів розгорнуто інформаційно-аналітичну систему та визначено відповідальних (організаційні ланки) за реалізацію бізнес-спроможностей.

Окремим напрямком оцінювання рівня зрілості корпоративної архітектури господарського товариства є визначення ступеню її відповідності цілям товариства та здатності сприяти реалізації таких цілей. При цьому слід усвідомлювати необхідність постійного перегляду складу цілей, навіть стратегічних, адже в інакшому випадку товариство стає нездатним протистояти змінам в оточенні (або навіть буде втрачати можливості для розвитку). Відповідно й зрілість корпоративної архітектури розкривається через її спроможність трансформуватися у відповідь на зміни стратегії. Тобто автором пропонується розгляд адаптивності корпоративної архітектури як елементу досягнення її зрілості. Шкали ж для оцінювання доречно формуватися відповідно до наявних підходів щодо виділення п'яти рівнів зрілості, кількісне значення яких отримуються, у тому числі, експертним шляхом або з використанням нечіткого логічного висновку.

Результати оцінювання зрілості виступають ключовим елементом подальшого удосконалення систем стратегічного управління та корпоративного урядування підприємства. В процесі здійснення стратегічного вибору до зона уваги менеджменту підприємства в першу чергу мають попадати елементи корпоративної архітектури з найменшим рівнем зрілості. Їх удосконалення виступатиме вагомим резервом для забезпечення подальшого економічного зростання та навіть організаційного розвитку. Разом з тим, реалізація описаного методичного підходу до оцінювання рівня зрілості корпоративної архітектури потребує розробки шкал оцінювання, що й становитиме перспективи подальших досліджень автора.

Список літератури:

1. Bata T., Lyndon P., Schlamann H. The Business Architecture Metamodel Guide. Business Architecture Guild. – 2020. – 41 p.
2. Corsi P., Neau E. Innovation Capability Maturity Model. USA: Wiley. – 2015. – 324 p.
3. CMMI (Capability Maturity Model Integration) for Development. URL: <https://resources.sei.cmu.edu/library/asset-view.cfm?assetID=9661>.
4. ISO/IEC 15504 – Information technology. Process assessment. URL: <https://www.iso.org/standard/60555.html>.
5. The TOGAF Standard. Version 9.2. U.S.: The Open Group. – 2018. – 532 p.